

UNIWERSYTET
Andrzeja Frycza Modrzewskiego
w Krakowie

KRAKOWSKIE STUDIA MIĘDZYNARODOWE KRAKOW INTERNATIONAL STUDIES

XXII: 2025

e-ISSN 2451-0610

ISSN 1733-2680

Copyright© 2025 by the Author(s)

<https://doi.org/10.48269/2451-0610-ksm-2025-003>

Opublikowano w wolnym dostępie (Open Access) na licencji CC BY-NC-ND 4.0

Katarzyna Gajda

mgr, studentka, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

orcid.org/0009-0008-9327-6896

ka.gajda@student.uj.edu.pl

Postrzeganie relacji między Republiką Korei a Japonią przez społeczeństwo południowokoreańskie oraz japońskie

Streszczenie

Celem niniejszej pracy było zidentyfikowanie oraz analiza różnic w percepcji wzajemnych stosunków między Republiką Korei a Japonią wśród obywateli obu państw w latach 2019–2023. Na podstawie dostępnych raportów opinii publicznej przeprowadzono szczegółową ocenę postrzegania stanu relacji koreańsko-japońskich, ich znaczenia społecznego oraz wizerunku państwa partnerskiego i jego przywódcy. W badaniu zastosowano metodę analizy porównawczej, umożliwiającą ocenę ewolucji wybranych aspektów tych relacji w ujęciu czasowym. Wyniki analizy wskazują na ogólną poprawę postrzegania wzajemnych relacji oraz liderów politycznych w obu państwach w analizowanym okresie. Jednocześnie zaobserwowano rozbieżności w percepcji znaczenia stosunków bilateralnych i wrażenia, jakie wywiera państwo partnerskie: podczas gdy w Japonii nastąpiła poprawa w tych obszarach, w Republice Korei odnotowano ich pogorszenie. Uzyskane rezultaty pozwalają na wnioskowanie o asymetrii percepcyjnej relacji koreańsko-japońskich oraz wskazują na konieczność uwzględnienia tych różnic w analizach polityki międzynarodowej i dyplomacji publicznej.

Słowa kluczowe: Republika Korei, Japonia, stosunki międzynarodowe, relacje koreańsko-japońskie, badania opinii publicznej

Abstract

Societal perceptions of the relationship between the Republic of Korea and Japan in South Korea and Japan?

The aim of this study was to identify and analyze differences in the perception of mutual relations between the Republic of Korea and Japan among citizens of both countries in the years 2019–2023. Based on available public opinion reports, a detailed assessment was conducted of the perception of the state of Korean-Japanese relations, their social significance, and the image of the partner country and its leader. The study used a comparative analysis method to assess the evolution of selected aspects of these relations over time. The results of the analysis indicate an overall improvement in the perception of mutual relations and political leaders in both countries during the period analyzed. At the same time, discrepancies were observed in the perception of the importance of bilateral relations and the impression made by the partner country: while there was an improvement in these areas in Japan, a deterioration was noted in the Republic of Korea. The results obtained allow us to conclude that there is an asymmetry in the perception of Korean-Japanese relations and indicate the need to take these differences into account in analyses of international politics and public diplomacy.

Key words: Republic of Korea, Japan, international relations, Korean-Japanese relations, public opinion polls

Wprowadzenie

Relacje między Republiką Korei a Japonią cechują się znacznym stopniem złożoności, wynikającym z obciążonej historycznie przeszłości. Powtarzające się na przestrzeni dekad napięcia oraz wzajemne roszczenia wywierają trwały wpływ na dynamikę bilateralnych stosunków. Różnorodne nieporozumienia prowadzą do eskalacji sporów i intensyfikacji napięć, co w konsekwencji przyczynia się do okresowego pogarszania relacji dwustronnych. Istotnym czynnikiem determinującym te procesy pozostaje doświadczenie japońskiej kolonizacji Korei, a szczególnie wydarzenia okresu II wojny światowej, które wciąż wywołują silne emocje społeczne i polityczne. W związku z tym nasuwa się pytanie, dlaczego – mimo licznych inicjatyw podejmowanych w celu przezwyciężenia historycznych obciążeń – stosunki między tymi dwoma państwami nadal pozostają problematyczne (Dias 2025).

W percepcji południowokoreańskich elit politycznych Japonia dąży do „oczyszczenia” własnej narracji historycznej z obciążeń wynikających z działań

wojennych, jednocześnie marginalizując obawy i postulaty Republiki Korei. Z kolei z perspektywy japońskich decydentów politycznych przedstawiciele władz południowokoreańskich postrzegani są jako trudni partnerzy, niechętni koncentracji na współpracy przyszłościowej i skłonni do ciągłego podnoszenia kwestii związanych z bolesną historią obu narodów (Jo 2022).

Pomimo tych obciążeń historycznych oraz cyklicznie odradzających się napięć oba państwa od dziesięcioleci utrzymują współpracę w wielu kluczowych obszarach. Choć relacje dwustronne pozostają skomplikowane, strony regularnie wykazują zdolność do przezwycięzania sporów i podejmowania wspólnych działań w obliczu nadrzędnych wyzwań regionalnych i globalnych. Niemniej jednak trudna przeszłość, szczególnie w XXI wieku, nie została całkowicie przezwyciężona i nadal znajduje odzwierciedlenie w dyskursie politycznym oraz wrażliwości społecznej obu państw. Analiza ostatnich lat wskazuje na stopniowe pogarszanie się stosunków między Republiką Korei a Japonią, które osiągnęło kulminacyjny punkt w 2019 roku. Wówczas eksperci określili wzajemne relacje jako najgorsze od momentu nawiązania stosunków dyplomatycznych między obydwojma państwami. W kolejnych latach nastąpiło jednak stopniowe ocieplenie kontaktów i poprawa współpracy bilateralnej. Takie wydarzenia nie pozostają bez wpływu na opinię publiczną w obu państwach (Kimura).

Celem niniejszego artykułu jest zbadanie, w jakim stopniu kryzys relacji, osiągający szczyt w 2019 roku, oraz podejmowane następnie wysiłki na rzecz ich poprawy, wpłynęły na postrzeganie stosunków koreańsko-japońskich w opinii publicznej w Republice Korei oraz w Japonii.

Analiza skoncentrowana jest na porównaniu percepcji społeczeństw koreańskiego i japońskiego oraz identyfikacji różnic w ocenie relacji dwustronnych. Głównym problemem badawczym było określenie, jakie różnice występują między opinią publiczną w Republice Korei a opinią publiczną w Japonii na temat relacji koreańsko-japońskich. W tym kontekście postawiono dwa problemy szczegółowe: zmianę postrzegania relacji przez społeczeństwo południowokoreańskie oraz zmianę percepcji w społeczeństwie japońskim w badanym okresie.

Na podstawie literatury przedmiotu i wstępnej analizy danych sformułowano dwie hipotezy. Pierwsza z nich zakładała, iż w latach 2019–2023 nastąpiła poprawa postrzegania relacji koreańsko-japońskich wśród społeczeństwa Republiki Korei. Druga hipoteza odnosiła się do analogicznego założenia dotyczącego społeczeństwa Japonii, zgodnie z którym w tym samym okresie odnotowano poprawę postrzegania relacji koreańsko-japońskich. Do analizy opinii publicznej przyjęto zestaw kategorii tematycznych obejmujących stan relacji bilateralnych, ogólne wrażenie drugiego państwa w społeczeństwie, ocenę przywódców politycznych oraz znaczenie relacji dla społeczeństwa.

Badanie oparto na metodzie analizy porównawczej, pozwalającej na identyfikację i zestawienie kluczowych czynników kształtujących percepcję relacji między Republiką Korei a Japonią oraz ocenę zmian w czasie. Podejście to umożliwiło uwzględnienie zarówno wymiaru społecznego, jak i politycznego oraz zapewniło kompleksową interpretację wyników w kontekście różnic między państwami.

Artykuł obejmuje część teoretyczną, w której przedstawiono zarys rozwoju relacji koreańsko-japońskich w XX i XXI wieku, oraz część badawczą, zawierającą analizę opinii publicznej w Republice Korei i Japonii. W części badawczej zaprezentowano wyniki zgromadzonych badań w formie rysunków, ich interpretację oraz sformułowane na tej podstawie wnioski.

Historia relacji między Koreą Południową a Japonią w XX oraz XXI wieku

Aby dokonać wszechstronnej analizy współczesnych relacji między Republiką Korei a Japonią, niezbędne jest uwzględnienie kontekstu historycznego. Jednym z kluczowych czynników determinujących wzajemną niechęć oraz napięcia w stosunkach bilateralnych pozostaje okres kolonialny XX wieku. Po porażce Rosji w wojnie japońsko-rosyjskiej 1904–1905 Korea, będąca wówczas pod wpływami Japonii, została formalnie anektowana w 1910 roku na mocy traktatu o aneksji Korei przez Japonię. W efekcie rozpoczął się systematyczny proces japonizacji, obejmujący między innymi zakaz używania języka koreańskiego oraz dewastację i grabież dziedzictwa kulturowego państwa (Uchida 2011).

Sytuacja stała się jeszcze trudniejsza po wybuchu II wojny światowej w 1939 roku, gdy Japonia zaczęła dopuszczać się zbrodni wobec narodu koreańskiego. W trakcie trwania konfliktu do Japonii systematycznie wysyłano setki tysięcy Koreańczyków w celu wykonywania prac przymusowych, co doprowadziło do tego, że pod koniec wojny liczba ludności koreańskiej znajdującej się w tym państwie sięgała już 2 mln osób. Warunki prac przymusowych były skrajnie trudne, a według szacunków podczas wykonywania obowiązków roboczych dziesiątki tysięcy osób straciło życie (Duró, Palmer²⁰²⁴). Również w tamtym okresie Japonia siłą wcielila do sił zbrojnych ponad 190 tys. Koreańczyków, a wiele koreańskich dziewcząt i kobiet było zmuszanych przez japońskie wojsko do niewolnictwa seksualnego (Fujitani 2011). Część kobiet, określanych mianem „kobiet pocieszycielek”, wysyłano na front w celu świadczenia usług seksualnych dla Cesarskiej Armii Japońskiej. Okres II wojny światowej pozostawił głębokie ślady cierpienia wśród Koreańczyków, zmuszanych do pracy przymusowej, służby

wojskowej oraz niewolnictwa seksualnego, którego następstwa odczuwane są do dziś we wzajemnych relacjach obu narodów.

Pod koniec II wojny światowej japoński gubernator generalny Korei podpisał w Seulu akt kapitulacji wobec Stanów Zjednoczonych, co doprowadziło do odzyskania przez Koreę niepodległości po 35 latach japońskiej okupacji. W wyniku działań aliantów Półwysep Koreański został podzielony na strefy okupacyjne: radziecką na północy i amerykańską na południu. W początkowym okresie funkcjonowania Republika Korei odmówiła nawiązania stosunków dyplomatycznych i handlowych z Japonią, wykorzystując istniejące napięcia w celu umocnienia legitymacji i poparcia dla nowo formującego się rządu (Barry 2012).

Od zakończenia II wojny światowej relacje między Japonią a Republiką Korei rozwijały się w sposób złożony i wielowymiarowy. Stosunki dyplomatyczne między oboma państwami zostały oficjalnie nawiązane w 1965 roku wraz z podpisaniem traktatu o normalizacji stosunków, w ramach którego Japonia uznała Republikę Korei za jedyny prawowity rząd na Półwyspie Koreańskim (Lee 2018). Według stanowiska japońskiego wszystkie kwestie wynikające z okresu wojny zostały rozwiązane w tym właśnie roku przez zawarcie umów regulujących zarówno stosunki dyplomatyczne, jak i gospodarcze, w tym zobowiązania Japonii dotyczące reparacji wojennych. Perspektywa południowokoreańska jest jednak mniej jednoznaczna; zdaniem strony koreańskiej spuścizna japońskiej okupacji kolonialnej pozostaje odczuwalna, a wieloletnie spory i konflikty nie zostały rozstrzygnięte w sposób satysfakcjonujący poszkodowaną stronę; Japonia nie wykazała wystarczającego poziomu skruchy za okres okupacji kolonialnej. Pomimo wielokrotnych oficjalnych przeprosin składanych przez japońskich premierów, w związku z latami okupacji i brutalnym traktowaniem ludności koreańskiej, strona południowokoreańska nie uznała ich za wystarczające, kwestionując autentyczność oraz szczerść przekazu.

Nastroje społeczne w tym zakresie odzwierciedlają reakcje opinii publicznej, w tym wyraźne oburzenie społeczeństwa południowokoreańskiego wobec corocznych wizyt byłego premiera Japonii Junichiro Koizumiego w świątyni Yasukuni w latach 2001–2006. Świątynia ta jest miejscem pamięci poświęconym zmarłym japońskim żołnierzom, w tym osobom biorącym udział w zbrodniach wojennych i aktach przemocy na terytorium Korei (Koga 2015). Działania te są postrzegane przez opinię publiczną w Republice Korei jako symbol trwałego braku skruchy po stronie japońskich elit politycznych.

W relacjach obu państw istnieje ponadto szereg kwestii, które nadal stanowią źródła napięć. Jedną z nich jest wieloletni spór terytorialny dotyczący wysp Dokdo (Takeshima). Przedmiotem sporu jest niewielki archipelag położony na

Morzu Japońskim, obejmujący ok. 90 wysp i formacji skalnych. Ze względu na ograniczoną powierzchnię, niesprzyjające warunki naturalne oraz marginalne znaczenie gospodarcze, z perspektywy historycznej nie jest jednoznaczne, czy którekolwiek z państw sprawowało nad tym obszarem trwałą i niekwestionowaną jurysdykcję. W 1905 roku archipelag został włączony do japońskiej prefektury Shimane i nazwany Takeshima. Po zakończeniu II wojny światowej Japonia utraciła jednak kontrolę nad tym terytorium, a w 1952 roku Republika Korei ogłosiła objęcie wysp swoją jurysdykcją. Decyzja ta spotkała się ze stanowczym sprzeciwem strony japońskiej, co zapoczątkowało długotrwały spór terytorialny trwający do chwili obecnej. Strona południowokoreańska uzasadnia swoje roszczenia przede wszystkim argumentem pierwszeństwa wykorzystania i administracji archipelagu, wskazując, że obszar ten pozostawał nieznanym Japończykom aż do XVII wieku. Z kolei Japonia podnosi, iż aneksja Takeshimy w 1905 roku została przeprowadzona zgodnie z ówczesnymi normami prawa międzynarodowego. Argument ten bywa jednak kwestionowany w literaturze przedmiotu, zwłaszcza w kontekście faktu, że inkorporacja wysp wpisywała się w szerszy proces japońskiej ekspansji imperialnej, którego kulminacją była aneksja Korei w 1910 roku. Utrzymujący się spór okresowo prowadzi do napięć dyplomatycznych między obydwojma państwami i stanowi trwały element obciążający ich wzajemne relacje (Czachor 2024).

Kolejną z najbardziej trwałych i zarazem najbardziej wrażliwych kwestii pozostaje problem „kobiet pocieszycielek”, będący od lat 80. XX wieku przedmiotem sporów dyplomatycznych. Od początku lat 90. koreańskie ofiary systemu przymusowej prostytucji, funkcjonującego w czasie II wojny światowej pod egidą Cesarskiej Armii Japońskiej, organizowały regularne protesty przeciwko rządowi Japonii, oskarżając go o negowanie sprawstwa oraz domagając się formalnego uznania odpowiedzialności i zadośćuczynienia za doznane krzywdy (Park 2019). Japonia wprowadziła w 1993 roku oficjalnie uznała istnienie tego procederu, jednakże jeszcze w XXI wieku kwestia ta pozostawała całkowicie marginalizowana w japońskiej przestrzeni publicznej. W 2015 roku minister spraw zagranicznych Fumio Kishida zapowiedział, że rząd japoński przekaże 1 mld jenów na fundusz przeznaczony na wsparcie i opiekę dla byłych „kobiet pocieszycielek” (Chun 2021). Ponadto premier Shinzo Abe wystosował publiczne przeprosiny, adresując je do „kobiet, które przeszły bolesne doświadczenia i cierpiały nieuleczalne rany fizyczne i psychiczne jako kobiety pocieszycielki” (Kondoch 2022)¹. Porozumienie to zostało początkowo przyjęte z aprobatą przez większość ocalałych. Jednakże Rada Koreańska, tj. południowokoreańska

¹ Wszystkie tłum. z publikacji obcojęzycznych w art. – K.G.

organizacja pozostająca w stałym kontakcie z poszkodowanymi kobietami i walcząca o ich prawa, skrytykowała wypracowane ustalenia i nakłaniała ocalałe do odmowy przyjęcia świadczeń finansowych, co doprowadziło do ponownej eskalacji napięć wokół tej kwestii (Chun 2019).

Analiza wydarzeń z ostatnich 15 lat wskazuje na systematyczne pogarszanie się relacji między dwoma państwami. Zjawisko to jest w znacznym stopniu konsekwencją szeregu incydentów, wśród których jednym z najbardziej poważnych pozostaje zdarzenie z 2018 roku, kiedy to południowokoreański okręt wojenny miał skierować radar naprowadzania broni w stronę japońskiego samolotu patrolowego operującego nad wodami międzynarodowymi. Strona japońska uznała incydent za akt o wrogim charakterze, co doprowadziło do eskalacji wzajemnych oskarżeń oraz wieloletnich sporów dotyczących ustalenia faktycznego przebiegu zdarzenia (Roehrig 2021).

Kolejnym źródłem napięć między obiema stronami stała się decyzja rządu japońskiego o rozpoczęciu odprowadzania oczyszczonych ścieków z elektrowni atomowej w Fukushima, ogłoszona w kwietniu 2021 roku. Bezpośrednio po publikacji tych planów rząd Republiki Korei zdecydowanie je potępił, co wywołało falę protestów społecznych na terenie całego państwa. Spór uległ dalszej eskalacji w czerwcu tego samego roku, kiedy południowokoreański parlament jednogłośnie przyjął rezolucję krytykującą japońskie działania, uzyskując poparcie wszystkich ugrupowań politycznych (Lee, Park 2021).

Istotnym elementem w historii napięć między Republiką Korei a Japonią jest także spór handlowy, który wybuchł w 2019 roku na skutek podejrzeń strony japońskiej o rzekomy eksport różnych materiałów do Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej (KRLD), który jest zakazany międzynarodowo (Koo 2024). W dodatku w 2019 roku orzeczenia południowokoreańskich sądów pozwoliły poszczególnym obywatelom południowokoreańskim pozywać japońskie firmy o odszkodowanie za wykorzystywanie przez nie pracy przymusowej podczas II wojny światowej (Hideki et al. 2023). W konsekwencji napięcia wzrosły po raz kolejny i w tym samym roku Japonia nałożyła kontrolę na eksport materiałów półprzewodnikowych, ograniczając eksport z Republiki Korei i usuwając ją z listy uprzywilejowanych partnerów handlowych. Zostało to uznane przez ekspertów za odwet w odpowiedzi na decyzję południowokoreańskiego sądu (Lim 2019). W okresie od 2019 do 2023 roku konflikt handlowy między dwoma państwami był kontynuowany, lecz ostatecznie zakończył się pokojowo.

Jednym z następstw konfliktu było przekazanie przez Republikę Korei informacji rządowi Japonii o zamiarze wypowiedzenia GSOMIA, tj. dwustronnego porozumienia wojskowego dotyczącego wymiany danych wywiadowczych. Doprowadziło to do dalszej erozji wzajemnych relacji między państwami. Wskutek presji wywieranej przez Stany Zjednoczone porozumienie zostało

ostatecznie utrzymane, a jego pełna moc obowiązująca została przywrócona w 2023 roku (Bronza, Podoler 2025).

Skala napięć w relacjach między Republiką Korei a Japonią znajduje odzwierciedlenie w *Diplomatic Bluebook* corocznie publikowanej przez japońskie Ministerstwo Spraw Zagranicznych. W raporcie z 2014 roku oba państwa opisywane były jako „najważniejsze sąsiadujące ze sobą państwa, dzielące podstawowe wartości, takie jak wolność, demokracja oraz poszanowanie praw człowieka” (*Diplomatic Bluebook* 2014). Jednakże, już w edycji z 2015 roku zapisy w dokumencie zostały zmodyfikowane, przedstawiając Republikę Korei jedynie jako „najważniejsze sąsiadujące państwo” (*Diplomatic Bluebook* 2015). W 2017 roku państwo to określano nadal jako „najważniejszego sąsiada Japonii, z którym dzielone są strategiczne interesy” (*Diplomatic Bluebook* 2017), podczas gdy w raporcie z 2018 roku stwierdzono jedynie, że „dobre stosunki Republiki Korei i Japonii są niezbędne dla pokoju i stabilności w regionie Azji i Pacyfiku” (*Diplomatic Bluebook* 2018). W 2020 roku Republika Korei przestała być klasyfikowana jako „najważniejsze sąsiadujące państwo”, natomiast w 2021 roku raport Republiki Korei nie określał już Japonii jako „partnera” (*Diplomatic Bluebook* 2020). Ostatecznie w 2023 roku zapis ten powrócił, co świadczy o zmienności percepcji strategicznego znaczenia obu państw oraz o wrażliwości relacji bilateralnych na kontekst polityczny i dyplomatyczny (*Diplomatic Bluebook* 2023).

Pomimo utrzymujących się historycznych napięć, które znacząco wpływały na wzajemne stosunki między Japonią a Republiką Korei, oba państwa wykazywały zdolność do współpracy w różnych dziedzinach. Przykładem takiej kooperacji była wspólna organizacja XVII Mistrzostw Świata w Piłce Nożnej w 2002 roku. Ponadto kultura popularna Republiki Korei zdobyła szerokie uznanie w Japonii. Zjawisko to określane jest mianem „koreańskiej fali” (*Hallyu*) i obejmuje zainteresowanie koreańskimi filmami, dramatami telewizyjnymi oraz muzyką popularną. Również japońskie produkty kultury popularnej, w tym anime, manga oraz gry wideo, zyskały istotne znaczenie w obiegu kulturalnym Republiki Korei, co wskazuje na wzajemną wymianę kulturową mimo istniejących napięć historycznych (Creighton 2016).

Republika Korei oraz Japonia przez wiele lat utrzymywały współpracę również na płaszczyźnie gospodarczej. Istotnym elementem tej współpracy jest ich wspólne uczestnictwo wraz z Chińską Republiką Ludową (ChRL) w Regionalnym Kompleksowym Partnerstwie Gospodarczym (RCEP, Regional Comprehensive Economic Partnership), które weszło w życie 1 stycznia 2022 roku. Porozumienie to zakłada między innymi redukcję cel oraz stymulowanie handlu w obrębie regionu, przyczyniając się do pogłębienia integracji

gospodarczej państw członkowskich (Wei *et al.* 2024). Ponadto Republika Korei i Japonia podejmują działania mające na celu przeciwdziałanie zagrożeniom wynikającym z polityki KRLD, jednocześnie dążąc do wzmocnienia trójstronnych relacji ze Stanami Zjednoczonymi. W 2022 roku przedstawiciele Republiki Korei, Japonii i Stanów Zjednoczonych zainicjowali dialog dotyczący sytuacji na Półwyspie Koreańskim, uzgadniając, że w przypadku wznowienia przez KRLD testów nuklearnych konieczna będzie skoordynowana odpowiedź. W konsekwencji Japonia i Republika Korei intensyfikują współpracę w zakresie wymiany informacji wywiadowczych, mając na celu wzmocnienie bezpieczeństwa regionalnego (Lee 2023).

W marcu 2023 roku przywódcy Republiki Korei i Japonii przeprowadzili rozmowy w Tokio, które zostały uznane za istotny punkt zwrotny w kontekście ich dotychczas napiętych stosunków bilateralnych. Było to pierwsze od 12 lat oficjalne zaproszenie przywódcy Republiki Korei do Tokio na tego rodzaju spotkanie, zorganizowane w bezpośrednim następstwie czwartej w ciągu tygodnia próby rakietowej KRLD. W trakcie rozmów Japonia zgodziła się znieść ograniczenia dotyczące eksportu materiałów półprzewodnikowych, podczas gdy Republika Korei wycofała swoją skargę wniesioną do Światowej Organizacji Handlu. Ponadto południowokoreański prezydent Yoon Suk Yeol zrezygnował z **żądań** wypłaty odszkodowań przez Japonię na rzecz niektórych ofiar pracy przymusowej, oferując zamiast tego rekompensaty finansowane przez Republikę Korei. Wszystkie podjęte działania miały na celu ustalenie wspólnych priorytetów w zakresie bezpieczeństwa w regionie północno-wschodniej Azji. Spotkało się to z pozytywnym odbiorem ze strony Stanów Zjednoczonych, które dążą do wzmocnienia współpracy swoich kluczowych partnerów w obliczu rosnącej ekspansji Chin, a prezydent Joe Biden określił odnowioną współpracę między Republiką Korei a Japonią jako „przełomowy nowy rozdział” w relacjach regionalnych (Japan–ROK... 2023).

W 2023 roku w Camp David w Marylandzie zorganizowano pierwsze spotkanie przywódców Stanów Zjednoczonych, Republiki Korei i Japonii, podczas którego podpisano trójstronne porozumienie między tymi państwami. Wspólne oświadczenie sygnatariuszy podkreślało sprzeciw wobec niebezpiecznego i agresywnego zachowania Chin w sporach morskich na Morzu Wschodniochińskim oraz Południowochińskim. Uzgodniono również wdrożenie szeregu mechanizmów współpracy, obejmujących regularne wspólne ćwiczenia wojskowe, wzajemne konsultacje w sytuacjach kryzysowych, bieżącą wymianę informacji wywiadowczych dotyczących KRLD oraz coroczne organizowanie szczytów trójstronnych, w celu wzmocnienia stabilności i bezpieczeństwa regionalnego (The Spirit... 2023).

W listopadzie 2023 roku premier Japonii Fumio Kishida oraz prezydent Republiki Korei Yoon Suk Yeol spotkali się w San Francisco z okazji 2023 APEC Economic Leaders' Week. Było to już siódme spotkanie obu przywódców w ciągu jednego roku, co odzwierciedla intensyfikację kontaktów dyplomatycznych między tymi państwami. W trakcie rozmów obaj liderzy wyrazili wolę pogłębiania współpracy na wszystkich szczeblach administracyjnych oraz potwierdzili gotowość do ścisłej koordynacji działań zarówno dwustronnych, jak i trójstronnych, obejmujących Japonię, Republikę Korei i Stany Zjednoczone, w kwestii przeciwdziałania rozwojowi programu zbrojeń nuklearnych KRLD.

Ponadto Japonia oraz Republika Korei, pełniące funkcję niestałych członków Rady Bezpieczeństwa ONZ, prowadzą ścisłą koordynację w różnych obszarach, w tym w zakresie utrzymania i wzmocnienia wolnego oraz otwartego porządku w regionie Indo-Pacyfiku, monitorowania sytuacji na Bliskim Wschodzie oraz reagowania na agresję Federacji Rosyjskiej wobec Ukrainy (*ROK Elected...* 2023). Warto także nadmienić, że trudny w kontekście ogólnoswiatowym okres, jakim był czas pandemii COVID-19, nie wpłynął znacząco na relacje bilateralne między oboma państwami. W tym czasie przywódcy Republiki Korei i Japonii koncentrowali się przede wszystkim na krajowych wyzwaniach oraz na przeciwdziałaniu skutkom pandemii, pozostawiając stosunki koreańsko-japońskie w stanie względnej inercji po wcześniejszym okresie napięć (Moon *et al.* 2021).

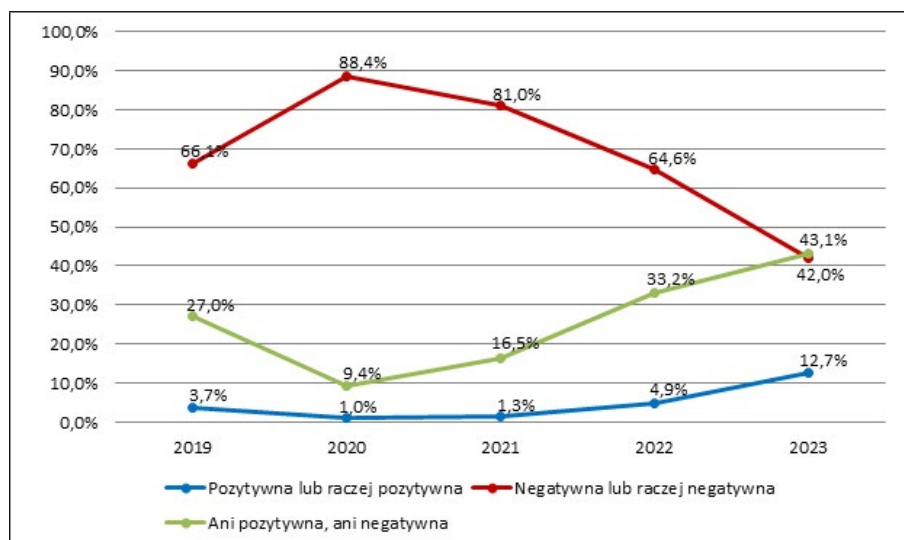
Analiza opinii publicznej w Republice Korei oraz Japonii

Do analizy wykorzystano dane dotyczące opinii publicznej w Republice Korei, obejmujące kluczowe aspekty kształtujące postrzeganie relacji tego państwa z Japonią. Dane te zostały przedstawione na wykresie nr 1.

W latach 2019–2023 postrzeganie relacji między Republiką Korei a Japonią w opinii publicznej Republiki Korei ulegało istotnym zmianom. Już w 2019 roku odsetek respondentów oceniających stosunki pozytywnie lub raczej pozytywnie wynosił zaledwie 3,7%, a w 2020 roku spadł do 1%. W kolejnych latach obserwowano jednak stopniową poprawę i pod koniec badanego okresu osiągnął on wartość 12,7%. Natomiast odsetek respondentów wyrażających opinię „negatywną lub raczej negatywną” wzrósł w 2020 roku gwałtownie do 88,4%, po czym systematycznie malał w kolejnych latach, osiągając 42% w 2023 roku. Odsetek osób nieposiadających ani pozytywnej, ani negatywnej opinii w tym temacie wzrósł w analizowanym okresie z 27% do 43,1%, co wskazuje na rosnącą grupę respondentów prezentujących postawę neutralną wobec stosunków

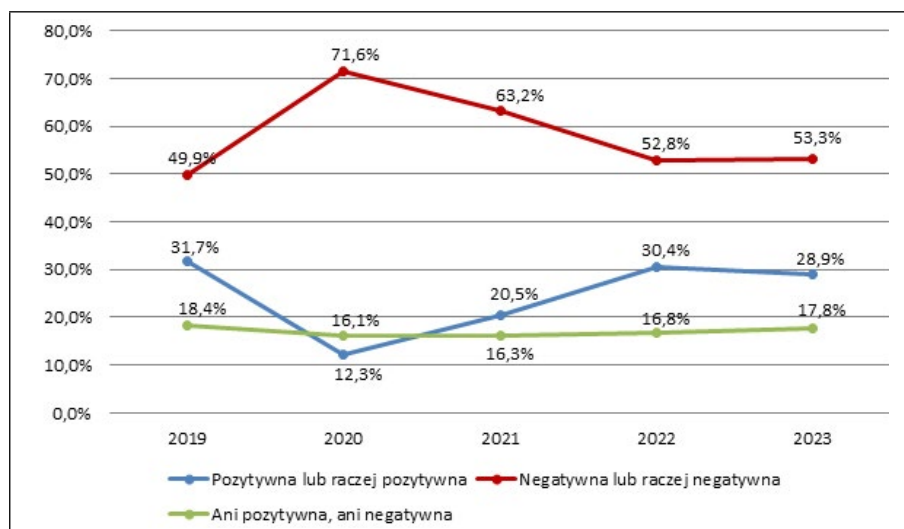
bilateralnych (*Analyzing differences...* 2023).

Wykres 1. Opinia publiczna w Republice Korei na temat obecnego stanu relacji koreańsko-japońskich (2019–2023)

Źródło: opracowanie na podstawie danych: The Genron NPO 2023.

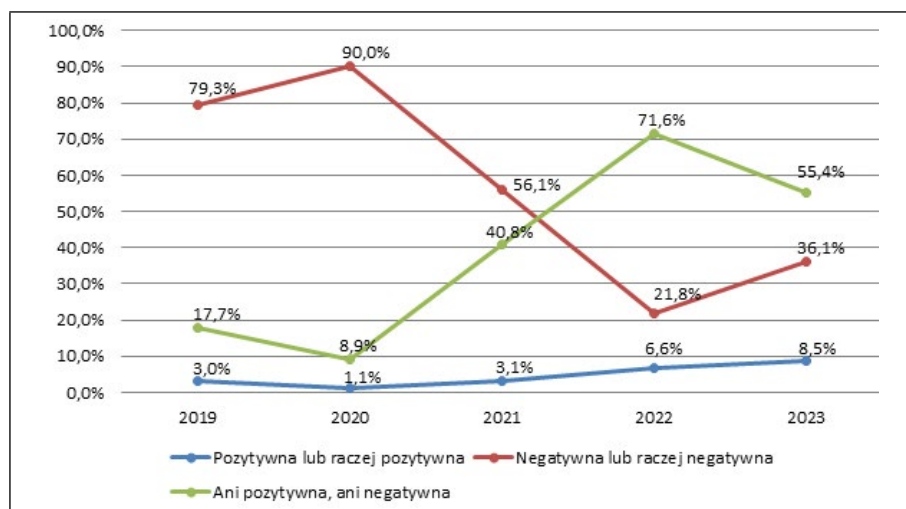
Wykres 2. Opinia publiczna w Republice Korei na temat wrażenia, jakie Japonia wywołuje w społeczeństwie koreańskim (2019–2023)

Źródło: opracowanie na podstawie danych: East Asia Institute 2023; The Genron NPO 2023.

W analizowanym okresie odnotowano spadek odsetka Koreańczyków deklarujących pozytywne lub raczej pozytywne wrażenie wobec Japonii. W 2019 roku grupa ta stanowiła 31,7% społeczeństwa, natomiast w 2020 roku jej udział obniżył się gwałtownie do 12,3%, co oznacza spadek o ponad 19 pkt procentowych. W ujęciu ogólnym w całym badanym okresie zaobserwowano redukcję tej kategorii o ok. 3%. Jednocześnie wzrósł odsetek osób deklarujących negatywne lub raczej negatywne wrażenie wobec Japonii. Początkowo zwiększył się on z 49,9% w 2019 roku do 53,3% w 2020 roku, lecz zasadnicza zmiana nastąpiła w tym samym przedziale czasowym, gdy udział respondentów o negatywnym nastawieniu wzrósł skokowo z 49,9% do 71,6%, co odpowiada wzrostowi o ponad 20 pkt procentowych. W kolejnych latach udział ten systematycznie malał, z wyjątkiem okresu między 2022 a 2023 rokiem, gdy odnotowano niewielki wzrost o 0,5 pkt procentowego (2023 *East Asia*).

Wykres 3. Opinia publiczna w Republice Korei na temat premiera Japonii (2019–2023)

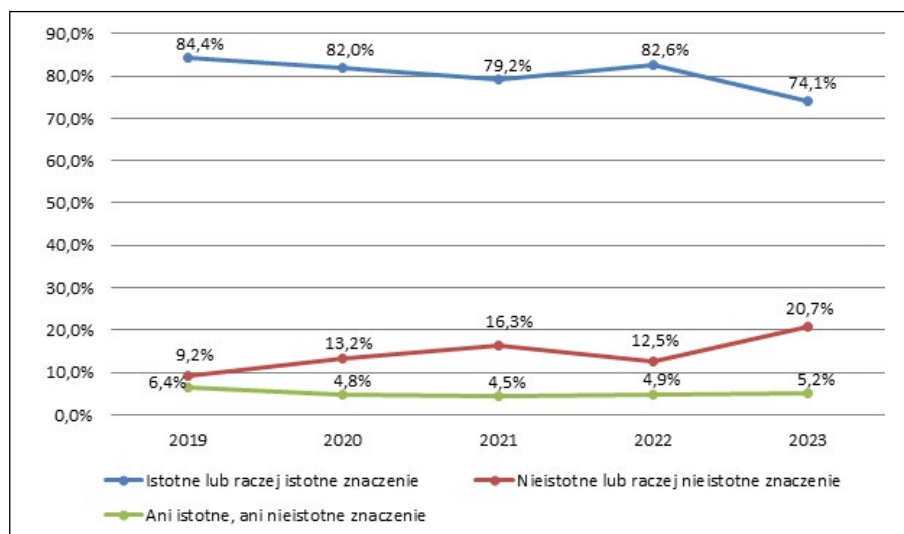

Źródło: opracowanie na podstawie danych: The Genron NPO 2019; 2021; 2023.

W całym analizowanym okresie opinia publiczna w Republice Korei pozostawała w zdecydowanej większości nieprzychylna wobec urzędującego premiera Japonii. Jednocześnie istotny odsetek respondentów deklarował postawę obojętną, określaną jako brak zarówno pozytywnej, jak i negatywnej opinii na temat japońskiego przywódcy. Analiza danych zaprezentowanych na wykresie wskazuje, że natężenie negatywnych ocen osiągnęło punkt kulminacyjny

w 2020 r., kiedy aż 90% badanych formułowało opinię niekorzystną (*9th Japan-Korea... 2021*). W kolejnych dwóch latach zaobserwowano jednak gwałtowny spadek udziału takich odpowiedzi do 21,8% w 2022 r., po czym w 2023 roku odsetek ten ponownie wzrósł do 36,1% (*Analyzing differences... 2023*). Dynamicznemu spadkowi negatywnych ocen w latach 2020–2022 towarzyszył równie znaczący wzrost udziału postaw obojętnych: z 8,9% w 2020 r., do 71,6% w 2022 roku. Odsetek respondentów wyrażających bardzo pozytywną bądź raczej pozytywną opinię o premierze Japonii pozostawał natomiast w całym badanym okresie marginalny, mieszcząc się w przedziale od 1,1% do 8,5%. Dane za rok 2023 potwierdzają, że dominującą kategorią w społeczeństwie koreańskim stała się postawa neutralna, charakteryzująca się brakiem jednoznacznej oceny japońskiego lidera (*Analyzing differences... 2023*).

Wykres 4. Opinia publiczna w Republice Korei na temat znaczenia relacji koreańsko-japońskich (2019–2023)

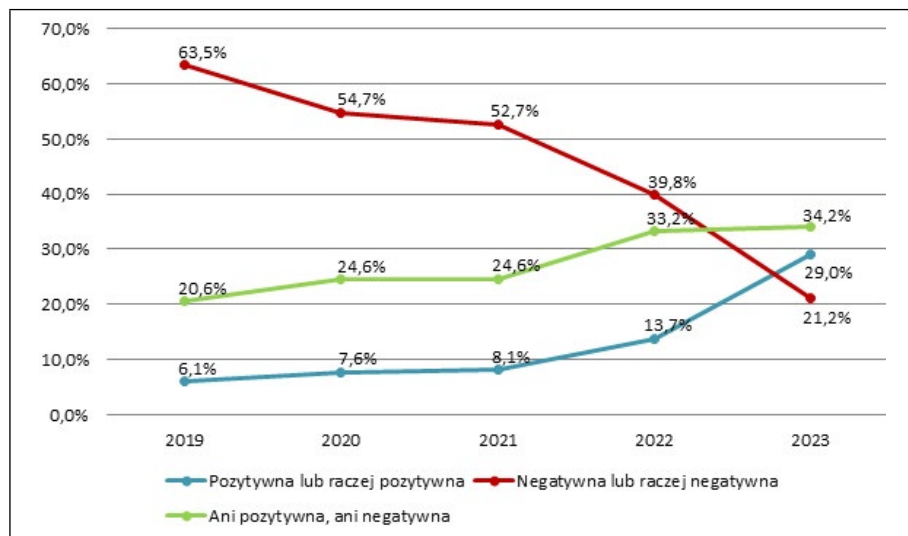
Źródło: opracowanie na podstawie danych: East Asia Institute, 2023; The Genron NPO, 2019, The Genron NPO, 2021.

Analiza dostępnych danych empirycznych pozwala stwierdzić, iż zdecydowana większość społeczeństwa południowokoreańskiego konsekwentnie postrzega relacje między Republiką Korei a Japonią jako istotne lub raczej istotne. W całym badanym okresie udział tej kategorii respondentów utrzymywał się na wysokim i względnie stabilnym poziomie, mieszcząc się w przedziale od 74,1% do 84,4%. Od 2019 roku obserwowalny jest jednak systematyczny trend

spadkowy, którego kulminacją była najniższa odnotowana wartość – 74,1% w roku 2023. Równocześnie zauważalny jest wzrost odsetka osób oceniających relacje koreańsko-japońskie jako nieistotne lub raczej nieistotne. Podczas gdy w 2019 roku stanowisko to reprezentowało 9,2% respondentów, w 2023 roku odsetek ten wzrósł do 20,7%, osiągając najwyższy poziom w analizowanym przedziale czasowym. Natomiast udział badanych formułujących ocenę neutralną, określając relacje jako ani istotne, ani nieistotne, pozostawał przez cały okres obserwacji względnie niezmienny, oscylując w granicach 5,2–6,4% (2023 *East Asia*).

Przeanalizowano również dane dotyczące opinii publicznej w Japonii w odniesieniu do kluczowych czynników kształtujących percepcję relacji tego państwa z Republiką Korei. Uzyskane wyniki przedstawiały się następująco:

Wykres 5. Opinia publiczna w Japonii na temat obecnego stanu relacji koreańsko-japońskich (2019–2023)

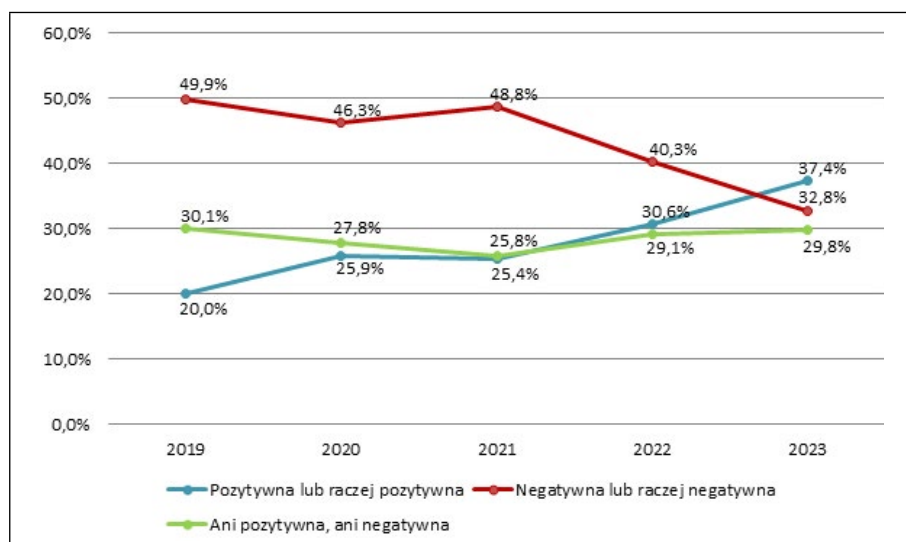

Źródło: opracowanie na podstawie danych: The Genron NPO 2023.

Analiza wszystkich trzech kategorii przedstawionych na wykresie wskazuje, że w percepcji japońskiej opinii publicznej relacje między Japonią a Republiką Korei ulegają systematycznej poprawie od 2019 roku. Szczególnie wyraźny jest spadek odsetka respondentów oceniających wzajemne stosunki jako negatywne lub bardzo negatywne – wskaźnik ten zmniejszył się z 63,5% na początku badanego okresu do 21,2% w 2023 roku. Jednocześnie odnotowano wzrost odsetka badanych określających te relacje jako pozytywne lub bardzo pozytywne,

który wzrósł z 6,1% w 2019 roku do 29% w 2023 roku. Zwiększył się również udział osób uważających relacje za ani pozytywne, ani negatywne – z 20,6% do 34,2% w analizowanym przedziale czasowym (*Analyzing differences...* 2023).

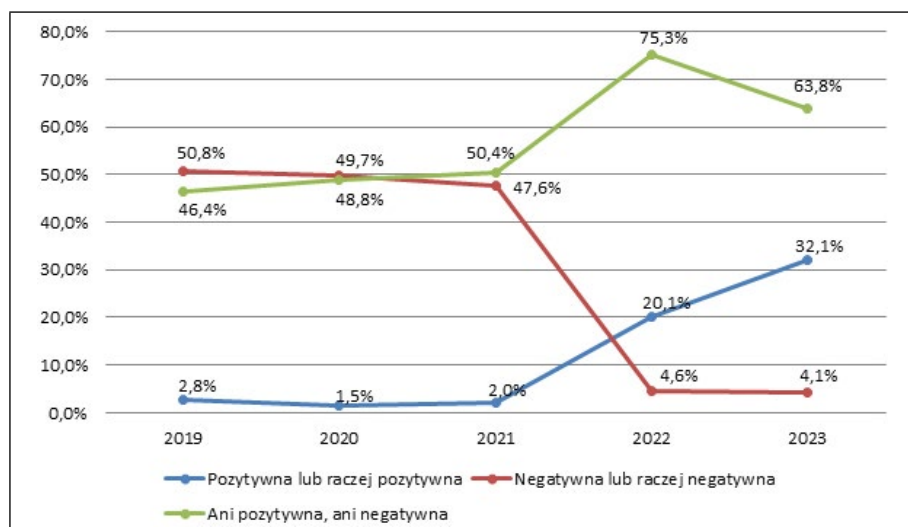
Wykres 6. Opinia publiczna w Japonii na temat wrażenia, jakie Republika Korei wywołuje w społeczeństwie japońskim (2019–2023)

Źródło: opracowanie na podstawie danych: East Asia Institute 2023; The Genron NPO 2023.

Opinia publiczna w Japonii dotycząca ogólnego wrażenia wywołanego przez Republikę Korei ulegała w badanym okresie istotnym zmianom, obejmującym zarówno tendencje pozytywne, jak i negatywne. Odsetek respondentów deklarujących pozytywne lub raczej pozytywne wrażenie wzrósł z 20% w 2019 roku do 37,4% w roku 2023, co oznacza przyrost o 17,4 pkt procentowego. Należy jednak zaznaczyć, że dynamika tego trendu nie była w pełni liniowa – między 2020 a 2021 rokiem odnotowano niewielki spadek z 25,9% do 25,4% (*9th Japan-Korea...* 2021). Analogicznie udział osób deklarujących negatywne lub raczej negatywne wrażenie zmniejszył się w analizowanym przedziale czasowym o 17,1 punktu procentowego, osiągając poziom 32,8% w 2023 roku (*2023 East Asia*). Również w tej kategorii widoczne było krótkotrwale odwrócenie trendu: między 2020 a 2021 rokiem odsetek ten wzrósł z 46,3% do 48,8%. Dane te wskazują, że choć ogólna trajektoria percepcji Republiki Korei w japońskiej opinii publicznej ma charakter poprawiający się, proces ten przebiegał z okresowymi wahaniami.

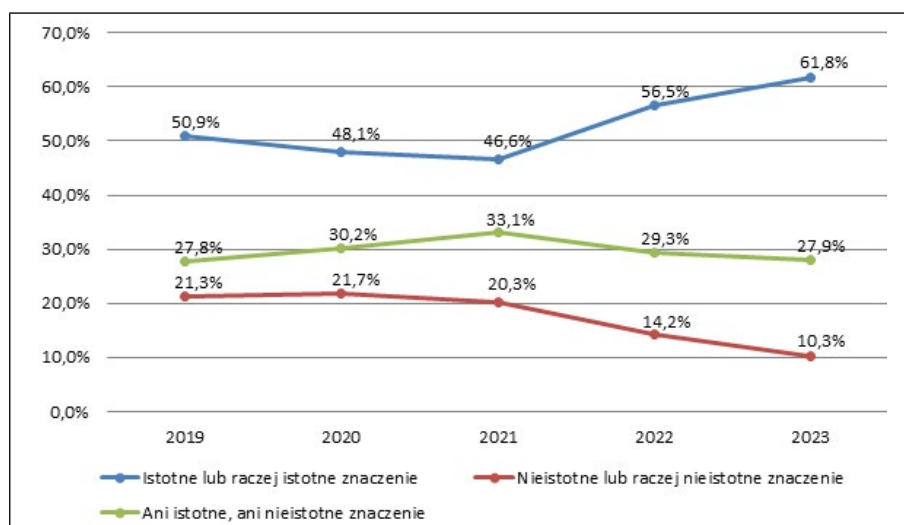
Wykres 7. Opinia publiczna w Japonii na temat prezydenta Republiki Korei (2019–2023)

Źródło: opracowanie na podstawie danych: The Genron NPO 2019; 2021; 2023.

W początkowych latach badanego okresu ocena prezydenta Republiki Korei w opinii publicznej Japonii była w zdecydowanej większości negatywna bądź neutralna – aż 97% respondentów deklarowało stanowisko bardzo negatywne, raczej negatywne lub ani pozytywne, ani negatywne. Jedynie 2,8% ankietowanych wyrażało opinię bardzo pozytywną bądź raczej pozytywną (*9th Japan-Korea...* 2021). W 2022 roku nastąpiła jednak znacząca zmiana w postrzeganiu południowokoreańskiego przywódcy. Odsetek osób oceniających go bardzo negatywnie lub raczej negatywnie obniżył się gwałtownie z 47,6% do 4,6%. Jednocześnie znacząco wzrosła liczba respondentów zajmujących stanowisko neutralne – kategoria „ani pozytywne, ani negatywne” osiągnęła w 2022 roku poziom 75,3%, by w 2023 roku spaść do 63,8%. Warto również odnotować wzrost odsetka ankietowanych wyrażających ocenę pozytywną. Udział osób deklarujących opinię bardzo pozytywną lub raczej pozytywną zwiększył się, osiągając w 2023 roku wartość 32,1% (*Analyzing differences...* 2023). Dynamika ta wskazuje na istotną poprawę wizerunku prezydenta Republiki Korei w percepcji japońskiej opinii publicznej w późniejszym etapie analizowanego okresu.

Wykres 8. Opinia publiczna w Japonii na temat znaczenia relacji koreańsko-japońskich (2019–2023)

Źródło: opracowanie na podstawie danych: East Asia Institute 2023; The Genron NPO 2019; 2021.

W większości analizowanego okresu ponad połowa respondentów w Japonii oceniała relacje japońsko-koreańskie jako istotne lub raczej istotne. W latach 2019–2021 odsetek ten wykazywał tendencję spadkową, zmniejszając się z 50,9% do 46,6% (*9th Japan-Korea...* 2021). Od 2021 roku obserwuje się jednak wyraźną zmianę tego trendu – poziom istotności przypisywany relacjom dwustronnym wzrósł o ponad 15 pkt procentowych, osiągając w 2023 roku 61,8%. Jednocześnie udział osób postrzegających te relacje jako nieistotne lub raczej nieistotne uległ znaczącemu obniżeniu. W całym badanym okresie spadł on o ponad 10 pkt procentowych, do poziomu 10,3% w 2023 roku. Odsetek respondentów oceniających relacje jako ani istotne, ani nieistotne pozostał natomiast stosunkowo stabilny – w 2023 roku wyniósł 27,9%, czyli wartość zbliżoną do poziomu odnotowanego w roku 2019 (*2023 East Asia*).

Podsumowanie

Analiza porównawcza opinii publicznej w Republice Korei i Japonii w badanym okresie ujawnia szereg istotnych tendencji. W przypadku postrzegania relacji dwustronnych zauważalny jest wyraźny wzrost pozytywnego nastawienia obu społeczeństw. W Republice Korei w porównaniu z 2019 rokiem znacząco zmniejszyła się liczba osób deklaruujących bardzo negatywną lub negatywną opinię o stosunkach z Japonią, przy jednoczesnym wzroście odsetka respondentów

o postawie pozytywnej lub przynajmniej neutralnej. Podobna tendencja występuje w Japonii, gdzie w ciągu całego badanego okresu zmniejszyła się liczba osób wyrażających opinię negatywną, natomiast wzrosła liczba respondentów oceniających relacje jako bardzo pozytywne, raczej pozytywne lub ani pozytywne, ani negatywne. W obu przypadkach pozytywna zmiana w opinii publicznej jest prawdopodobnie efektem stopniowej poprawy stosunków koreańsko-japońskich po okresie największego napięcia w 2019 roku, który był najgorszym okresem relacji od 1965 roku. Poprawę tę odzwierciedlają również dane przedstawione w wykresach zamieszczonych w części badawczej pracy.

Jeśli chodzi o ogólne wrażenia dotyczące drugiego państwa, opinia publiczna w Republice Korei w większości okresu badawczego pozostawała relatywnie negatywna. Około połowa społeczeństwa koreańskiego nadal uważała, że Japonia wywołuje negatywne lub raczej negatywne wrażenie, podczas gdy ok. 30% deklarowało odczucia pozytywne. W całym okresie obserwuje się spadek liczby osób postrzegających Japonię pozytywnie przy równoczesnym wzroście negatywnych odczuć. W Japonii natomiast opinia publiczna w tym zakresie była bardziej przychylna. W 2019 roku znacznie więcej Japończyków postrzegało Republikę Korei w negatywnym świetle niż pozytywnie, jednak w kolejnych latach obserwowano systematyczną poprawę opinii, tak że w 2023 roku po raz pierwszy większa część społeczeństwa Japonii wyrażała pozytywne skojarzenia wobec Republiki Korei. Podsumowując, w analizowanym aspekcie percepcja drugiego państwa uległa pogorszeniu w Republice Korei, podczas gdy w Japonii nastąpiła jej wyraźna poprawa.

Równie istotnym czynnikiem kształtującym opinię publiczną o drugim państwie są oceny dotyczące jego przywódcy. W Republice Korei postrzeganie premiera Japonii wydaje się wpływać na ogólne wrażenie związków z tym państwem, podczas gdy w Japonii opinie na temat prezydenta Republiki Korei są silniej powiązane z postrzeganiem bieżącego stanu relacji dwustronnych. Od 2021 roku opinia publiczna w Republice Korei wobec premiera Japonii uległa poprawie, co najprawdopodobniej wiąże się z wyborem Fumio Kishidy na to stanowisko. W Japonii natomiast znacząca zmiana w postrzeganiu lidera południowokoreańskiego nastąpiła w 2022 roku po wyborach prezydenckich, gdy Moon Jae-In został zastąpiony przez Yoon Suk Yeola. W rezultacie w obu państwach w ciągu badanego okresu nastąpiła wyraźna poprawa opinii publicznej dotyczącej przywódcy drugiego państwa.

Analiza znaczenia wzajemnych relacji wskazuje, że mają one istotny wpływ na postrzeganie przez społeczeństwa obu państw. W Republice Korei ponad 80% obywateli uznawało relacje z Japonią za istotne lub „raczej istotne” w 2019 roku, jednak w kolejnych latach odsetek ten stopniowo spadł do

ok. 74%, przy jednoczesnym wzroście liczby osób postrzegających je jako nieistotne lub raczej nieistotne. W Japonii natomiast od 2021 roku obserwuje się wzrost liczby respondentów uznających relacje z Republiką Korei za istotne lub raczej istotne, trend ten utrzymał się do 2023 roku, osiągając poziom wyższy o ok. 10 pkt procentowych w porównaniu z 2019 rokiem. W konsekwencji liczba osób z postawą obojętną lub negatywną wobec znaczenia relacji zmniejszyła się. Oznacza to, że w tym wymiarze opinii publicznej w Republice Korei nastąpiło pogorszenie, podczas gdy w Japonii obserwujemy poprawę.

Pierwsza sformułowana hipoteza brzmiała następująco: postrzeganie relacji koreańsko-japońskich przez społeczeństwo Republiki Korei uległo poprawie w okresie 2019–2023. Analiza wyników wskazuje, że opinia publiczna w Republice Korei rzeczywiście stała się bardziej pozytywna w zakresie oceny bieżącego stanu relacji z Japonią oraz wrażenia wobec japońskiego premiera. Jednocześnie zauważono pogorszenie opinii w odniesieniu do ogólnego wrażenia Japonii oraz znaczenia stosunków dwustronnych. W konsekwencji poprawa opinii publicznej wystąpiła w dwóch z czterech badanych wymiarów, co oznacza, że pierwsza hipoteza nie została w pełni potwierdzona.

Druga hipoteza została sformułowana w następujący sposób: postrzeganie relacji koreańsko-japońskich przez społeczeństwo Japonii uległo poprawie w okresie 2019–2023. Podsumowanie wyników wskazuje, że opinia publiczna w Japonii uległa poprawie we wszystkich analizowanych aspektach, obejmujących ocenę stanu relacji z Republiką Korei, ogólne wrażenie wobec tego państwa oraz postrzeganie jego lidera. Dodatkowo wzrósł odsetek osób uznających relacje dwustronne za „bardzo ważne” lub „ważne”. W związku z tym można stwierdzić, że druga hipoteza została potwierdzona.

Analiza porównawcza opinii publicznej w Republice Korei i Japonii w latach 2019–2023 wykazała wyraźne różnice w postrzeganiu relacji dwustronnych oraz drugiego państwa i jego lidera. W Republice Korei nastąpiła poprawa opinii dotycząca bieżącego stanu stosunków z Japonią oraz japońskiego premiera, przy jednoczesnym pogorszeniu w ocenie ogólnego wrażenia wobec Japonii i znaczenia relacji dwustronnych, w związku z czym pierwsza hipoteza nie została w pełni potwierdzona. W Japonii natomiast odnotowano systematyczną poprawę opinii publicznej we wszystkich analizowanych wymiarach, obejmujących stan relacji, ogólne wrażenie wobec Republiki Korei, postrzeganie jej lidera oraz znaczenie wzajemnych stosunków, co pozwala uznać drugą hipotezę za potwierdzoną. Wyniki te wskazują na asymetrię zmian w percepcji stosunków koreańsko-japońskich i podkreślają złożony charakter czynników kształtujących opinie społeczne w obu państwach, stanowiąc podstawę do dalszej dyskusji nad determinantami tych zmian i ich konsekwencjami dla współpracy dwustronnej.

Bibliografia

- East Asia Institute (2023). *East Asia Institute-Genron NPO Korea-Japan Joint Public Opinion Poll*, https://eai.or.kr/press/press_01_view.php?no=10146 [dostęp: 22.11.2025].
- Barry M. (2012). The U.S. and the 1945 division of Korea: Mismanaging the 'Big Decisions'. *International Journal on World Peace*, 29(4), 33–55.
- Bronza R., Podoler G. (2025). Historical gulfs, strategic bridges: A pragmaticsymbolic analysis of the GSOMIA between Japan and South Korea. *East Asia*, 42(2), s. 131–155.
- Chun J. (2019). Social divisions and international reconciliation: Domestic backlash against foreign policymaking between Japan and South Korea. *International Studies Perspectives*, 20(4), s. 373–389.
- Chun J. (2021). Enforced reconciliation without justice: The absence of procedural, retributive, and restorative justice in the 'Comfort Women' Agreement of 2015. *Asian Journal of Social Science*, 49(2), s. 84–92.
- Creighton M. (2016). Through the Korean Wave Looking Glass: Gender, consumerism, transnationalism, tourism reflecting JapanKorea relations in global East Asia. *The Asia-Pacific Journal*, 14(7), s. 1–28.
- Czachor R. (2024). Legal aspects of the territorial disputes in East Asia – an outline of current problems. *Krakowskie Studia Międzynarodowe*, 21, s. 13–23.
- Dias M.L.B.R. (2025). The foreign policy of South Korea towards Japan: The colonial past in the contemporary dynamics of the Park Geun-Hye, Moon Jae-In, and Yoon Suk-Yeol administrations. *Oasis*, 41, s. 19–42.
- Duró Á., Palmer D. (2024). Japan's forgotten Korean forced laborers: The search for hidden wartime graves in Hokkaido. *International Labor and WorkingClass History*, 106, s. 311–330.
- Fujitani T. (2011). *Race for empire: Koreans as Japanese and Japanese as Americans during World War II*. University of California Press.
- Japan–ROK Summit Meeting (2023), Ministry of Foreign Affairs of Japan, www.mofa.go.jp/a_o/na/kr/page1e_000593.html [dostęp: 21.11.2025].
- Jo E.A. (2022). Memory, Institutions, and the Domestic Politics of South Korean–Japanese Relations. *International Organization*, 76(4), s. 767–798.
- Kimura K. (2020). *The Burden of the Past: Problems of Historical Perception in Japan-Korea Relations*. The University of Michigan Press.
- Koga K. (2015). The Yasukuni question: Histories, logics, and Japan–South Korea relations. *Pacific Review*, 29(3), s. 331–359.
- Koo M.G. (2024). Securitizing high technology industries: South Korea–Japan dispute over materials-parts-equipment products. *Business and Politics*, 27(4), s. 504–520.
- Kondoch B. (2022). The so called 2015 Agreement between Japan and South Korea on 'Comfort Women': Legal analysis and aftermath. *Journal of East Asia & International Law*, 15(2), s. 251–270.
- Lee A.S. (2023). A roadmap for ROKUSJapan trilateral security cooperation (TSC). *International Journal of Korean Unification Studies*, 32(2), s. 1–31.
- Lee J.-S., Park K.-R. (2021). Maritime security: Korea's response strategy to stop Japan's plan to discharge Fukushima radioactive water into the sea: Policy suggestions for protecting territorial waters from radioactive materials. *Maritime Security*, 2(1), s. 125–149.

- Lee Y. (2018). What brought them together? Comparative analysis of the normalization processes of North Korea-Japan and South Korea-Japan. *The Korean Journal of International Studies*, 16(3), s. 411–433.
- Lim D. (2019). *South Korean court's decision to compensate forced laborers from World War II*, www.jtl.columbia.edu/bulletin-blog/south-korean-courts-decision-to-compensate-forced-laborers-from-world-war-ii [dostęp: 19.12.2025].
- Diplomatic Bluebook 2014*. Ministry of Foreign Affairs of Japan, www.mofa.go.jp/policy/other/bluebook/2014/html/index.html [dostęp: 12.12.2025].
- Diplomatic Bluebook 2015*. Ministry of Foreign Affairs of Japan, www.mofa.go.jp/policy/other/bluebook/2015/html/index.html [dostęp: 12.12.2025].
- Diplomatic Bluebook 2017*. Ministry of Foreign Affairs of Japan, www.mofa.go.jp/policy/other/bluebook/2017/html/index.html [dostęp: 12.12.2025].
- Diplomatic Bluebook 2018*. Ministry of Foreign Affairs of Japan, <https://www.mofa.go.jp/policy/other/bluebook/2018/html/index.html> [dostęp: 12.12.2025].
- Diplomatic Bluebook 2020*. Ministry of Foreign Affairs of Japan, www.mofa.go.jp/policy/other/bluebook/2020/html/index.html [dostęp: 12.12.2025].
- Diplomatic Bluebook 2023*. Ministry of Foreign Affairs of Japan, www.mofa.go.jp/policy/other/bluebook/2023/en_html/index.html [dostęp: 12.12.2025].
- Moon M.J., Suzuki K., Park T.I., Sakuwa K. (2021). A comparative study of COVID19 responses in South Korea and Japan: Political nexus triad and policy responses. *International Review of Administrative Sciences*, 87(3), s. 651–671.
- Park S. (2019). Colonialism and sisterhood: Japanese female activists and the 'comfort women' issue. *Critical Sociology*, 47(1), s. 89–105.
- ROK Elected as Nonpermanent Member of UN Security Council for 2024-25 Term* (2023). Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Korea, www.mofa.go.kr/eng/brd/m_5676/view.do?seq=322213 [dostęp: 22.11.2025].
- Rochrig T. (2021). *The rough state of Japan-South Korea relations: Friction and disputes in the maritime domain*. The National Bureau of Asian Research, www.nbr.org/publication/the-rough-state-of-japan-south-korea-relations-friction-and-disputes-in-the-maritime-domain [dostęp: 15.11.2025].
- The Genron NPO (2019). *The Japan-South Korea Joint Public Opinion Poll 2019*, www.genron-npo.net/en/opinion_polls/archives/5489.html [dostęp: 22.11.2025].
- The Genron NPO (2021). *9th Japan-Korea Joint Public Opinion Survey*, <https://genron-npo.net/media-file/document-file/a4940377b551061f2cc9cc1583554835.pdf> [dostęp: 22.11.2025].
- The Genron NPO (2023). *Analyzing differences in national awareness as Japan-South Korea relations improve*, www.genron-npo.net/en/opinion_polls/archives/5629.html [dostęp: 22.11.2025].
- The Spirit of Camp David: Joint Statement of Japan, the Republic of Korea, and the United States* (2023), The White House, <https://bidenwhitehouse.archives.gov/briefing-room/statements-releases/2023/08/18/the-spirit-of-camp-david-joint-statement-of-japan-the-republic-of-korea-and-the-united-states> [dostęp: 10.11.2025].
- Uchida J. (2011). *Brokers of Empire – Japanese Settler Colonialism in Korea, 1876–1945*. Harvard University Asia Center.

-
- Wei W., Ali T., Liu M., Yang G. (2024). Regional Comprehensive Economic Partnership can boost valueadded trade in food and nonfood sectors in Asia-Pacific economies. *Foods*, 13(13), 2067.
- Hideki Y., Kim Y.-H., Saaler S., Jiacheng D., Muellhaupt (2023). Japanese and Korean perspectives on the issue of forced labor in the AsiaPacific War. *AsiaPacific Journal: Japan Focus*, 21(10), e5.